

Η Ελλάδα χρειάζεται απεγνωσμένα μια οικονομική «ένεση αδρεναλίνης»

Ο νομπελίστας καθηγητής Χριστόφορος Πισσαρίδης μιλάει στην *Οικονομική Επιθεώρηση* για το αναπτυξιακό μοντέλο που πρέπει να ακολουθήσει η Ελλάδα

Έχετε παρακολουθήσει την οικονομική κρίση στην Ελλάδα από την αρχή της. Ποιο «νέο μοντέλο ανάπτυξης» θεωρείτε πως θα ήταν κατάλληλο για τη χώρα για τα επόμενα χρόνια;

Για να απαντήσει κανείς αυτή την ερώτηση πρέπει να αναλογιστεί την τοποθεσία της Ελλάδας και τα οφέλη που συνδέονται με αυτήν (κυρίως τους φυσικούς της πόρους), καθώς και τις αγορές στις οποίες η χώρα μπορεί να έχει άμεση πρόσβαση, δηλαδή την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ελλάδα πρέπει να εστιάσει σε λίγους τομείς και να προσπαθήσει να τους αναπτύξει στο έπακρο, ώστε να μπορεί να προσφέρει αγαθά ή υπηρεσίες υψηλής ποιότητας. Η Ελλάδα δεν έχει τη δυνατότητα να παράγει σε μεγάλη κλίμακα όπως η Γερμανία, η Γαλλία ή η Ιταλία, όμως θα έπρεπε να έχει τη δυνατότητα να παράγει αγαθά υψηλής ποιότητας και να τα προωθήσει επιθετικά στο εξωτερικό.

Παραδείγματα αυτής της προσέγγισης αποτελούν οι πλέον επιτυχημένες μεσαίες επιχειρήσεις της χώρας με παγκόσμια πλέον παρουσία – εταιρείες, μεταξύ άλλων, όπως οι ΦΑΓΕ, Κορρές, Frezyderm, Aegean Airlines.

Η Ελλάδα θα έπρεπε επίσης να έχει τη δυνατότητα να οργανώσει ένα καλύτερο μοντέλο προώθησης των αγροτικών της προϊόντων, όπως η φέτα και τα λαχανικά της. Άλλωστε, αν η Σικελία μπορεί να τα

Χριστόφορος Πισσαρίδης

καταφέρει, γιατί να μην μπορεί μια χώρα όπως η Ελλάδα;

Επαναλαμβάνω: Η Ελλάδα έχει ιδανική τοποθεσία και ιδανικό κλίμα, ώστε ο τουρισμός να αποτελεί ένα ακόμη μεγάλο πλεονέκτημα για τη χώρα. Όμως, και πάλι θα έπρεπε να εστιάσει στο να προσφέρει υπηρεσίες υψηλής ποιότητας ώστε να είναι πιο ελκυστική και να μπορεί να ανταγωνιστεί με τις γειτονικές χώρες της νότιας Ευρώπης. Η ναυτιλία, φυσικά, αποτελεί μια ακόμη δυνατή οικονομική πτυχή της Ελλάδας. Όμως, για να μπορέ-

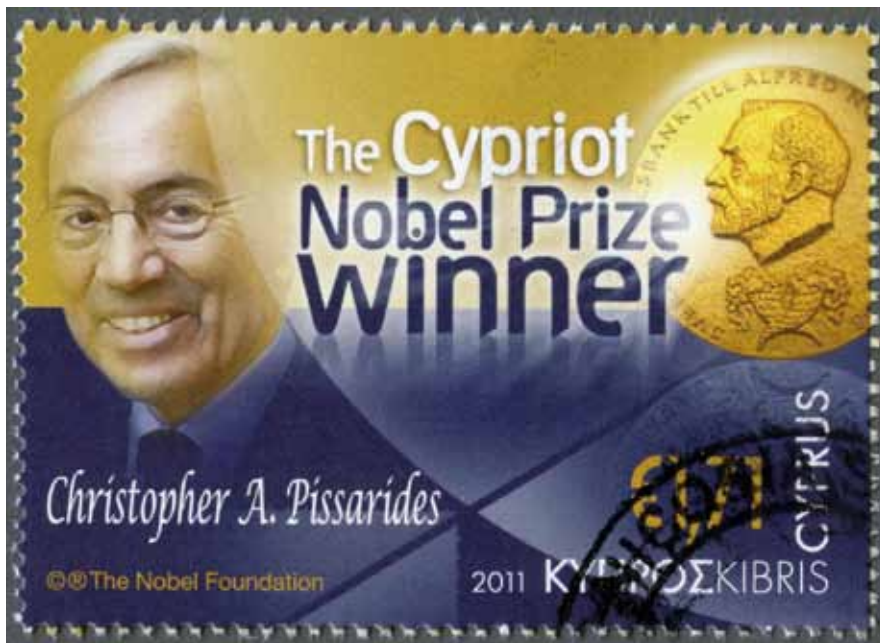
σει η επιχειρηματικότητα να ευδοκίμησει στην Ελλάδα, ανεξάρτητα από τις επιμέρους αυτές πτυχές, η κυβέρνηση πρέπει να μην εμπλέκεται στα πράγματα και η γραφειοκρατία πρέπει να ελαττωθεί σημαντικά.

Επίσης, η ελληνική διασύνδεση με την Κίνα και οι επενδύσεις της στη χώρα, ειδικά σε ό,τι αφορά τα απολύτως απαραίτητα έργα υποδομής, πρέπει να αξιοποιηθούν με τέτοιο τρόπο ώστε να ωφεληθεί η Ελλάδα στο μέγιστο.

Βρίσκεται η Ελλάδα σε θέση να πραγματοποιήσει τη μετάβασή της σε ό,τι αφορά τις επενδύσεις και τις εξαγωγές, δηλαδή τα βασικά συστατικά του ΑΕΠ; Ή θεωρείτε πως θα παραμείνει αναγκαία επιπλέον «οικονομική βοήθεια» από το εξωτερικό;

Για να μπορέσει η Ελλάδα να αναπτυχθεί οικονομικά θα χρειαστεί να δημιουργήσει το κατάλληλο επιχειρηματικό κλίμα, αλλιώς δεν θα υπάρχει άλλη επιλογή από το να συνεχίζει να βασίζεται σε εξωτερική βοήθεια.

Για παράδειγμα, αν εξετάσει κανείς το παράδειγμα της Κύπρου, παρόλο που είναι χώρα μικρότερη από την Ελλάδα, μπορεί να πάρει πολλά μαθήματα. Η Κύπρος κατάφερε να βγει πολύ γρήγορα από το δικό της Μνημόνιο, αλλά έχτισε επίσης ένα περιβάλλον το οποίο διευκόλυνε την

Ο Χριστόφορος Πισσαρίδης τιμήθηκε το 2010 με το Νόμπελ Οικονομικών, μαζί με τους Ντέιλ Τ. Μόρτενσεν και Πίτερ Ντάιαμοντ για τη συνεισφορά του στα οικονομικά της εργασίας και στις 5 Νοεμβρίου 2015 εξελέγη τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών στην προκηρυχθείσα έδρα «Οικονομικές Επιστήμες-Ανάπτυξη και Απασχόληση»

ανάπτυξη των επιχειρήσεων και ήταν ελκυστικό για ξένες επενδύσεις – είναι, επομένως, απολύτως απαραίτητο η Ελλάδα να χτίσει ένα αντίστοιχο περιβάλλον.

Η Ελλάδα θα συνεχίσει να χρειάζεται τη στήριξη της ΕΕ για επενδύσεις σε έργα υποδομής, αλλά ένα περιβάλλον κατάλληλο για επιχειρηματική δραστηριότητα θα μπορούσε να δράσει συμπληρωματικά στη βελτίωση των υποδομών.

Μέχρι τώρα, το ζήτημα των απαιτούμενων, ύστερα από την εποχή των Μνημονίων, μεταρρυθμίσεων της δημόσιας διοίκησης της Ελλάδας έχει συζητηθεί ελάχιστα – αν όχι καθόλου. Θεωρείτε πως αυτή η μετάβαση έχει ολοκληρωθεί, ή απλώς δεν έγινε ποτέ;
Η έξοδος από οποιοδήποτε Μνημόνιο είναι δύσκολη, ειδικά εφόσον η αποπληρωμή του χρέους γίνεται μέσω της μείωσης των εσόδων και των συντάξεων, καθώς και με την αύξηση της φορολογίας. Αυτά έχουν δημιουργήσει έναν φαύλο κύκλο. Η οικονομική επανεκκίνηση πρέπει να έρθει από επενδύσεις και αναδιάρθρωση του χρέους, αλλιώς η Ελλάδα δεν θα μπορέσει να σπάσει αυτόν τον κύκλο. Οι διεθνείς οργανισμοί, όπως το ΔΝΤ, η ΕΚΤ και η ΕΕ, δεν είναι δυνατόν να απομηνώσουν από οποιαδήποτε χώρα να αποπληρώσει τα χρέη της αποκλειστικά μέ-

σω της φορολογίας. Μένουν μόλις 4 χρόνια έως το 2022 και η Ελλάδα πρέπει να διαπραγματευτεί μια στρατηγική ελάφρυνσης του χρέους, η οποία ταυτόχρονα θα πρέπει να προωθεί δημόσιες επεν-

Η Ελλάδα πρέπει να εστιάσει σε λίγους τομείς και να προσπαθήσει να τους αναπτύξει στο έπακρο, ώστε να μπορεί να προσφέρει αγαθά ή υπηρεσίες υψηλής ποιότητας

δύσεις, να μειώνει τους φόρους ώστε να υποστηρίξει τη δημιουργία θέσεων εργασίας και να ενθαρρύνει την οικονομική ανάπτυξη.

Η υψηλή φορολόγηση, οι ολοένα μικρότερες συντάξεις και η ανεργία αποτελούν τις πιο έντονες πηγές ανησυχίας για τους Έλληνες αυτή την εποχή. Μπορεί κάτι να γίνει ώστε να ανατραπεί η καθοδική πορεία της τωρινής κατάστασης;

Η Ελλάδα χρειάζεται απεγνωσμένα μια οικονομική «ένεση αδρεναλίνης», η οποία θα χρειαστεί να έρθει μέσω επενδύσεων από το εξωτερικό. Αν πάρουμε

ξανά την Κύπρο ως παράδειγμα, η βελτίωση της οικονομίας της ήρθε μέσω ρωσικών επενδύσεων. Δυστυχώς, όμως, υπάρχει μια γενικευμένη έλλειψη εμπιστοσύνης προς την Ελλάδα.

Η Ευρώπη έχει απαυδήσει με την Ελλάδα. Ως εκ τούτου, υπάρχει μια κυρίαρχη γνώμη πως η Ελλάδα κατηγορεί άλλους για την άτυχη κατάσταση στην οποία έχει βρεθεί και πως ούτε είναι επαρκώς «μεταμελημένη», ούτε κάνει αρκετά για να τη διορθώσει την κατάσταση αυτή. Παρ' όλ' αυτά, το ΔΝΤ, η ΕΚΤ και η ΕΤΕπ πρέπει να δείξουν σημάδια συμβιβασμού σε ό,τι αφορά τη συνέχιση των επενδύσεων στα έργα υποδομής της Ελλάδας.

Και οι εργασιακές σχέσεις στην Ευρωζώνη και την Ελλάδα; Θεωρείτε πως σ' αυτό το επίπεδο η πρόοδος θα έρθει μέσα από τη σύγκρουση ή από ένα νέο κοινωνικό συμβόλαιο;

Δεν θα έπρεπε να υπάρχει χώρος για συγκρούσεις στις εργασιακές σχέσεις στην ΕΕ, αλλά ούτε θα έπρεπε η κατάσταση να επανέλθει ξανά στις παλιές δομές εργασίας.

Θα χρειαστεί να γίνουν κάποιες υποχρεώσεις ευελιξίας από τη μεριά των συνδικάτων, αλλά σε τελική ανάλυση οι κυβερνήσεις είναι υπεύθυνες για την μείωση των ανισοτήτων. Το καλύτερο παράδειγμα αυτού αποτελεί το σκανδιναβικό μοντέλο, όπου υπάρχει η εγγύηση δημόσιων υπηρεσιών υψηλής ποιότητας. Οι κυβερνήσεις πρέπει να έχουν ρόλο-κλειδί στην προσφορά δημόσιων και κοινωνικών υπηρεσιών υψηλής ποιότητας, καθώς και στην προστασία του εργατικού δυναμικού και των δικαιωμάτων των εργαζομένων. Έχει αποδειχθεί, ειδικά αν συγκρίνουμε τις σκανδιναβικές χώρες με άλλες χώρες της Ευρώπης, πως καλύτερη εργασιακή προστασία και καλύτερος έλεγχος στον εργασιακό χώρο μπορούν να ενισχύσουν τις οικονομικές επιδόσεις.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, τα συνδικάτα οδηγούνται συχνά από μονοπωλιακές και περιοριστικές πολιτικές/closed-shop. Επίσης, αδυνατούν να αποχωριστούν κεκτημένα του παρελθόντος – πρέπει όμως να αρχίσουν να συνεργάζονται σε μεγαλύτερο βαθμό. 05